

**Arheologul și profesorul Sever Dumitrașcu la 75 de ani.
Aspecte privind activitatea științifică.**

Florin SFRENGEU*

**Archaeologist and Professor Sever Dumitrașcu at the Age of 75.
Aspects on His Scientific Activity.**

Abstract

We briefly bring forward a part of the scientific activity of the archaeologist Sever Dumitrașcu, a great personality of the Romanian historiography and archeology. He performed archaeological researches in 25 sites and published a large number of books, studies and articles, many of them field exploration findings, original, with great impact in the European scientific world. The Professor of Oradea scientific research concentrated on: Dacians' fortresses and settlements in the classical era of the Western Romania, Roman epoch free Dacians' territory, rural settlements in the first millennium of the Christian era, inter-ethnic relations in the western part of the Apuseni Mountains, Romanian old age, to which you can add the occasional researches on various prehistoric periods (Neo-Eneolithic, Bronze Age, Iron Age).

Key words: archeology research, Dacians, Medieșul Aurit, Biharea, Romanian old age.

Cercetările arheologului Sever Dumitrașcu din ultimele cinci decenii, efectuate cu precădere în stațiunile arheologice din partea de nord-vest a României (peste 25), au adus o contribuție majoră la cunoașterea istoriei României, cu precădere a zonei de nord-vest, precum și a unor aspecte importante din cea a Europei centrale din perioada primului mileniu al erei creștine, cu unele referiri și la alte epoci istorice. De-a lungul celor 50 de ani de activitate științifică arheologică și istorică, profesorul Sever Dumitrașcu a publicat 20 de cărți de arheologie și istorie, studii și articole științifice, peste 300, precum și peste 200 de articole și note de popularizare în cotidiene, la care se adaugă mai multe volume de literatură¹.

Drept recunoaștere a meritelor incontestabile a realizărilor științifice și a originalității operei în ansamblul ei, a fost însărcinat de către Dumitru Protase și Alexandru Suceveanu, coordonatorii vol. II ai Tratatului de *Istoria Românilor*, aflat sub egida Academiei Române, cu redactarea a două capitole: *Dacia vestică și nord-vestică (sec. II-IV)* și *Dacia vestică și nord-vestică în secolele IV-VI*, ultimul apărut, probabil, dintr-o regretabilă eroare doar în ediția a II-a, cea din 2010².

* Universitatea din Oradea, e-mail: florinsfrengeu@yahoo.com

¹ Vezi *Lista lucrărilor științifice și literare*, întocmită de Simona Stanciu, Laura Ardelean și Florin Sfrengeu în: Sever Dumitrașcu, *Scrieri arheologice privind istoria Daciei Apusene*, volum îngrijit de Laura Ardelean și Florin Sfrengeu, Oradea, 2007, p.11-30, la care se adaugă cele 5 cărți și aproape 20 de studii și articole publicate în perioada 2008-2011.

² S. Dumitrașcu, *Dacia vestică și nord-vestică (sec. II-IV)*, în *Istoria Românilor*, vol. II, ediția a II-a, coord.

Născut la 6 iunie 1937 în localitatea hunedoreană Rapoltu Mare, absolvent al Liceului „Decebal” din Deva, Sever Dumitrașcu a absolvit secția de istorie universală antică și arheologie din cadrul Facultății de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, fiind repartizat la Institutul Pedagogic de 3 ani din aceeași localitate. La scurt timp, în 1964, este transferat la nou înființata instituție de învățământ superior din Oradea, Institutul Pedagogic, Facultatea de Istorie-Geografie unde a ocupat succesiv posturile de preparator, asistent și lector până în anul desființării acestei instituții, 1977. În 1972 a fost numit director al Muzeului Țării Crișurilor, post pe care l-a ocupat până în 1990 când, odată cu reînființarea specializării Istorie-Geografie în cadrul Universității din Oradea, revine la catedră pe post de conferențiar iar din 1994 îl ocupă pe cel de profesor. Din 1999 este conducător de doctorat în domeniul istorie și a deținut din 1998 până în 2004 funcția de șef al catedrei de Istorie-Geografie³.

Încă de la începutul activității arheologice, după venirea la Institutul Pedagogic de rang universitar din Oradea, tânărul arheolog hunedorean, format la școala arheologică clujeană condusă de Constantin Daicoviciu, a cercetat vestigii ce aparținuseră dacilor liberi de epocă romană, descoperind unul din cele mai importante situri arheologice din România și, putem afirma cu convingere, din Europa centrală. Pe locul numit *Șuculeu* a fost cercetată o așezare dacică datând din secolele II-IV. Pe parcursul săpăturilor arheologice (1964-1966) efectuate de Sever Dumitrașcu și Tiberiu Bader, care au fost publicate monografic imediat, în 1967⁴, au fost descoperite 10 cuptoare de ars vase și gropile de deservire ale acestora. Ulterior, în 1971 numărul cuptoarelor descoperite în acest sit va ajunge la 13, descoperindu-se și prima locuință de la *Șuculeu*⁵. Actualmente situl arheologic este protejat printr-o rezervație arheologică îngrădită, aflată în administrarea Muzeului Județean Satu Mare, putându-se vizita cinci cuptoare de ars ceramică conservate „in situ”, pe amplasamentul descoperirii lor. La cca. 500 de m de așezarea de olari daci, pe amplasamentul viilor de la Medieșu Aurit la punctul „La Leșu” a fost descoperit cimitirul așezării. Au fost cercetate 74 de morminte de incinerare din care 61 cu osemintele calcinate depuse în urne și 13 cu osemintele calcinate depuse direct în groapă, fără urnă. Cimitirul a fost atribuit celor care au locuit în așezarea din apropiere, dacilor la care nu este exclusă o adăugarea de elemente etnice costoboce care se pare au pătruns în zonă la sfârșitul secolului al II-lea A.D.⁶

Săpăturile arheologice efectuate în așezarea dacică de la „Șuculeu”, în zona din vestul rezervației arheologice a cuptoarelor de ars vase, conservate în situ, au fost reluate în anul 1995. Ele au fost continuate până în 1999, sub conducerea profesorului S. Dumitrașcu, la care au participat mai mulți studenți de la specializarea Istorie-Geografie a Universității din Oradea, unul din șantierele arheologice școală, alături de cele de la Biharea, Tășad și multe altele. Cercetările au condus la obținerea unor informații arheologice de o importanță majoră pentru civilizația dacilor de epocă romană. În 2011 o echipă de arheologi au efectuat săpături arheologice la Medieșul Aurit – *Șuculeu* cu scopul principal de a verifica datele geomagnetice din anii anteriori, când au fost identificate peste 200 de semnale care păreau a fi cuptoare de ars ceramica. Săpăturile arheologice efectuate au scos la

Dumitru Protase și Alexandru Suceveanu, Editura Enciclopedică, București, 2010, p.471-480, Idem, *Dacia vestică și nord-vestică în secolele IV-VI*, în *vol. cit.*, p.730-740

³ Referințe privind activitatea științifică și didactică a profesorului Sever Dumitrașcu se găsesc și în următoarele articole: Pompiliu Teodor, *Sever Dumitrașcu*, în *Enciclopedia Istoriografiei Românești*, coord. Ștefan Ștefănescu, București, 1978, p.133; Florin Sfrengeu, *Profesorul Sever Dumitrașcu la 60 de ani*, în *Munții Apuseni*, IV, Oradea, 1997, p.42-44; Ioan Crișan, *Sever Dumitrașcu – arheologul și muzeograful*, în *Adevărul omenște posibil pentru rânduirea binelui*, Oradea, 2001, p.53-58; Florin Sfrengeu, *Din activitatea didactică a profesorului Sever Dumitrașcu*, în *vol. cit.*, p.49-52; Ioan Derșidan, *Triptic Sever*, în *vol. cit.*, p.59-60; Sorin Șipoș, *Virtuți cotidiene și conformism pe linie*, în *Impact*, II, 13, 31 martie 2004, la care se mai pot adăuga și altele.

⁴ Sever Dumitrașcu, Tiberiu Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit*, Satu Mare, 1967

⁵ Sever Dumitrașcu, *O locuință descoperită în stațiunea arheologică „Șuculeu” de la Medieșul Aurit*, în *Apulum, In memoriam Avram Iancu 1972-1972*, Alba Iulia, 1972, p.669-683, studiu apărut și în Sever Dumitrașcu, *Scrieri arheologice privind istoria Daciei Apusene*, volum îngrijit de Laura Ardelean și Florin Sfrengeu, Oradea, 2007, p.252-260.

⁶ Sever Dumitrașcu, *Dacia Apuseană*, Oradea, 1993, p.104-108

lumină două ateliere de producție ceramică ce aveau pe lângă cele două cuptoare de ars ceramica, cu perete median de susținere a grătarului, gropi de deservire legate prin canale de foc precum și mai multe gropi de provizii.⁷ Încă din 1967 arheologul Sever Dumitrașcu a intuit existența mai multor astfel de cuptoare, iar în monografia sitului arheologic a arătat că: „nu știm câte cuptoare se vor mai descoperi în viitor și dacă se vor mai descoperi, deși bănuim că trebuie să mai existe după unele indicii surprinse în anul 1966”⁸. În prezent acest sit arheologic, de mari dimensiuni, descoperit și cercetat o lungă perioadă de timp de arheologul Sever Dumitrașcu revine în prim planul arheologiei românești și europene, fiind considerat, pe bună dreptate, unul din cele mai mari centre meșteșugărești de olărit din Europa din prima jumătate a mileniului I A.D.

Revenind la perioada de început a activității științifice a arheologului Sever Dumitrașcu, în continuare vom prezenta pe scurt importante descoperiri și cercetări arheologice, încadrate în perioada secolelor II-IV A. D., făcute pe teritoriul Crișanei. Această muncă de cercetare a devenit mai intensă mai ales după ce domnia sa a fost admis la doctorat, în 1968, la marele profesor, romanistul Constantin Daicoviciu. A avut privilegiul de a se afla în fața unei prestigioase comisii compuse din: prof. dr. Doc. Nicolae Lascu, prof. dr. Doc. Kurt Horedt și prof. dr. Doc. Bodor András, mari savanți a istoriei și arheologiei din România și Europa. Studiile și cercetările arheologice de teren au încercat să acopere toate satele din Crișana, de la Tisa superioară, la nord, până la Mureș, la sud, un volum de muncă imens, realizat și cu sprijinul conducerii Institutului Pedagogic din Oradea și participarea studenților de la specializarea Istorie-Geografie. În această scurtă perioadă de doar patru ani, în care tânărul arheolog reușea să termine de scris teza intitulată *Teritoriul dacilor liberi din vestul și nord-vestul României în vremea Daciei Romane*⁹, au fost efectuate săpături arheologice la: Moroda pe Cigher în județul Arad¹⁰, la Râpa și Tinca pe Crișul Negru în județul Bihor¹¹, la Medieșul Aurit în județul Satu-Mare, începute în 1964, continuate și în această perioadă, o parte fiind prezentate mai sus, la Boarta în județul Sibiu¹², din teritoriul Daciei romane, pentru comparații. În acești ani de doctorat, 1968-1972, a fost publicat un număr impresionant de lucrări științifice, aproximativ 40, și peste 50 de articole în reviste de cultură și cotidiene, cu subiecte ce surprind anumite aspecte și descoperiri privind dacii liberi de epocă romană precum și din epoci diferite, nu mai puțin importante¹³.

În urma unor cercetări sistematice de suprafață și a săpăturilor arheologice efectuate în depresiunea Holodului, la sfârșitul anilor '60 și în 1970, arheologul Sever Dumitrașcu a identificat pe teritoriul unora din aceste localități urme de așezări de epocă romană (Tinca, Cărsău, Belfir), fiind cercetate așezările cu material arheologic abundent de la: Rohani-Peste Criș, Râpa-La Luncă și Dealul Morii, și la Cociuba Mare-Cohărești și Fântâniță. Materialele arheologice descoperite în aceste situri au fost atribuite dacilor liberi de epocă romană¹⁴.

Pe lângă cercetările arheologice de teren, amintite mai sus pe scurt, pentru întocmirea tezei de doctorat, arheologul Sever Dumitrașcu a studiat, pe baze bibliografice, materialele

⁷ Robert Gindele, Eugen Silviu Teodor, Ioana Marchiș, Ovidiu Onac, *Medieșul Aurit punct Șuculeu*, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2011*, nr. 42, p.84

⁸ Sever Dumitrașcu, Tiberiu Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit, Satu Mare*, 1967, p.52

⁹ Teza, deoarece conducătorul de doctorat, Constantin Daicoviciu, a decedat în 1973, a fost susținută abia în 1978, la Universitatea din București sub conducerea prof. dr. Doc. Dumitru Berciu, fiind publicată în 1993, la Oradea, cu titlul *Dacia Apuseană*.

¹⁰ Sever Dumitrașcu, D. Mălăiescu, Fl. Dudaș, *Așezarea dacică de la Moroda, j. Arad*, în *Lucrări Științifice*, 4, B, 1970, p.161-167

¹¹ Sever Dumitrașcu, *Cercetări arheologice în Depresiunea Holodului (II). Săpăturile arheologice de la Tinca-Râpa (j. Bihor)*, în *Lucrări Științifice*, 6, 1972, p.49-67

¹² Sever Dumitrașcu, G. Togan, *Săpăturile arheologice de la Boarta-Cetățuie, j. Sibiu*, în AMN, VIII, Cluj, 1971, p.423-436

¹³ *Vezi Lista lucrărilor științifice și literare*, întocmită de Simona Stanciu, Laura Ardelean și Florin Sfîrengușcu în: Sever Dumitrașcu, *Scrieri arheologice privind istoria Daciei Apusene*, volum îngrijit de Laura Ardelean și Florin Sfîrengușcu, Oradea, 2007, p.11-12.

¹⁴ Sever Dumitrașcu, *Cercetări arheologice în depresiunea Holodului (I). Săpăturile de la Cociuba Mare, j. Bihor*, în *Crisia*, III, Oradea, 1973, p.139-162; Idem, *Cercetări arheologice în depresiunea Holodului (III). Săpăturile arheologice de la Tinca-Râpa, jud. Bihor*, în *Lucrări Științifice*, 6, Oradea, 1972, p.49-67

dacice din Ungaria și Slovacia, a efectuat cercetări în muzeele din Cracovia, Igolomia și Nowa-Huta din sudul Poloniei, în câteva situri arheologice de pe valea Vistulei, la Institutul de Arheologie Polonă a Universității Jagellone, în muzeul de arheologie din Varșovia. La acestea se adugă cercetările din Muzeul de Istorie al Moldovei din Iași unde au fost studiate materialele arheologice provenite din situri arheologice de epocă romană din Moldova precum și o bogată bibliografie de specialitate străină. La susținerea tezei de doctorat, ce a avut loc la 5 aprilie 1978, în fața unei comisii formate din: prof. dr. Doc. Dumitru Berciu – conducător științific, prof. dr. Doc. Dumitru Tudor, prof. dr. Dumitru Protase, prof. dr. Constantin Preda, au fost prezenți numeroși savanți, cercetători și profesori de la cele mai prestigioase instituții ale vremii, constituind un real sprijin pentru afirmarea următoarelor realități: „1) prezența și locuirea Daciei vestice de către daci și în spațiul dintre Munții Apuseni, Slovacia și Dunărea mijlocie, inclusiv până la curbura Carpaților, deci în întreaga Ciscarpacie din dreapta Tisei. 2) dănuirea comunităților *dacilor liberi în Crișana* și în întreg spațiul Daciei libere de epocă romană din vest și nord-vest și *romanizarea* acestor comunități, la fel ca în toate așezările rurale din nordul acestor provincii și participarea lor la procesul complex, vast, îndelungat, dar necurmat, de formare a poporului român în *întreaga sa vatră istorică*, a blocului românesc a celor zece provincii românești: Transilvania, Oltenia, Banat, Muntenia, Dobrogea, Basarabi, Moldova, Bucovina, Maramureș și Crișana, și 3) continuitatea comunităților daco-romane în Crișana, ca pe întregul cuprins al Daciei vechi, deci cuprinzând atât teritoriul fostei Dacii romane, a Moesiei romane, cât și cel al dacilor liberi – mai mult de jumătate din „națiunea” dacă, cum spunea Vasile Pârvan -, în epoca romană târzie, romano-bizantină, deci *romanică și paleocreștină*.”¹⁵

Această lucrare reprezintă de fapt prima sinteză privind zona Daciei Apusene în perioada primei jumătăți de mileniu a erei creștine, lucrare care în anii următori a fost urmată de o nouă serie de studii și articole, care au pus în evidență noi cercetări și descoperiri arheologice. Scopul sintezei a fost acela de a aduna toate datele arheologice și istorice cu privire la istoria Crișanei și Maramureșului în perioada Daciei romane, cu trecerea în revistă și a perioadei până la cucerirea romană, încercându-se o coroborare a știrilor între ele, de fapt, după cum afirma chiar arheologul Sever Dumitrașcu: „o încercare de a expune stadiul cercetărilor cunoscute de noi în momentul scrierii acestor rânduri”¹⁶.

Acest demers științific a fost unul de excepție, fiind mult apreciat de-a lungul timpului de specialiștii în domeniu, lucrarea fiind citată de toți cei care, în lucrările ulterioare, au tratat subiecte legate de acest spațiu geografic din prima jumătate a mileniului I și nu numai. Mai mult chiar, cartea apare ca lucrare de referință în majoritatea sintezelor de istorie a românilor, fiind în multe cazuri pe lista lucrărilor obligatorii a cursurilor universitare de licență, masterat precum și a celor care elaborează teze de doctorat ce au în vedere perioadele dacică, daco-romană și romanică.

Arheologul Sever Dumitrașcu, în cadrul mai larg al preocupărilor științifice, și-a adus o importanță contribuție și la cunoașterea cetăților dacice din partea de nord-vest a Munților Apuseni, efectuând o serie de săpături arheologice în cetățile și așezările fortificate precum cele de la: Clit, jud. Arad, Săcălășăul Nou și Tășad jud. Bihor, Marca, jud. Sălaj, publicând mai multe lucrări cu caracter monografic sau studii de sinteză cu privire la această temă.¹⁷

La Tăuteni, j. Bihor a fost descoperit și apoi publicat, de același arheolog, un important tezaur constituit din două căni de argint și un fragment din alt vas¹⁸, de fapt un tezaur de templu grecesc, furat, după opinia lui Sever Dumitrașcu, „de heruli (Dexipos) în incursiunea goto-herulă de dinainte de bătălia de la Naissus din templul Demetrei și a lui Dionysos, de la Eleusis...”¹⁹. Mai târziu, în 2000, sunt aduse informații, lămuriri în plus și

¹⁵ Idem, *Dacia Apuseană*, Oradea, 1993, p.16-17

¹⁶ *Ibidem*, p.25-26

¹⁷ Dintre numeroasele lucrări amintim doar câteva: Sever Dumitrașcu, *Cetățuia dacică de la Clit, j. Arad*, în *Lucrări Științifice*, 4, B, Oradea, 1970, p.147-160; Idem, *Așezări fortificate și cetățui dacice în partea de vest a Munților Apuseni*, în *Crisia*, II, 1972, p.121-148; Idem, *Dacian fortifications in Crișana*, în *Thraco-Dacica*, I, București, 1976, p.259-264; Sever Dumitrașcu, Vasile Lucăcel, *Cetatea dacică de la Marca*, Cluj Napoca, 1974.

¹⁸ Sever Dumitrașcu, *Tezaurul de la Tăuteni-Bihor*, Oradea, 1973

¹⁹ Idem, *Atribuirea etno-culturală a tezaurului de la Șimleul Silvaniei și Tăuteni (Tăuteu)*, în *Analele Universității*

sunt prezentate alte analogii ale vaselor ce compun tezaurul de la Tăuteni, în cadrul unei monografii istorico-arheologice dedicată herulilor²⁰.

Șantierul arheologic de la Biharea a însemnat o nouă provocare științifică unde, arheologul Sever Dumitrașcu, între 1973-1984 și 1997-2004, a scos la lumină complexe și artefacte arheologice încadrate în 26 de straturi și niveluri de locuire, din neo-eneolitic până la începuturile Evului Mediu. Cercetările arheologice au fost efectuate în incinta cetății de pământ precum și în apropierea acesteia, în partea de sud în cinci puncte arheologice și în două zone la nord de cetatea de pământ. Descoperirile arheologice efectuate până în 1980 au fost publicate, cu comentariul istoric, în monografia sitului arheologic *Biharea*²¹. Pe lângă această monografie arheologică, Sever Dumitrașcu a publicat, referitor la situl arheologic de la Biharea, numeroase alte studii, articole și rapoarte arheologice care au adus în circuitul științific informații și interpretări de o mare importanță pentru arheologia și istoria României și Europei Centrale²².

Contribuții istorico-arheologice de o valoare deosebită sunt și cele referitoare la epoca veche românească, cu privire specială la partea de nord-vest a României, Sever Dumitrașcu fiind recunoscut pentru modul original în care datele arheologice și izvoarele istorice sunt analizate și prezentate, în contextul evenimentelor desfășurate în Europa Centrală de-a lungul secolelor VII-XI. În cadrul acestor analize, temeinic realizate, se desprinde concluzia că despre români, în Crișana, se poate vorbi încă din secolul al VIII-lea, apreciindu-se că slavii care pătrund în zona Europei centrale și de sud-vest aduc cu ei o ceramică deosebită aparținând populațiilor romanice și neromanice, arheologul orădean arătând de nenumărate ori rolul jucat de populația romanică în constituirea culturii slave din Bulgaria, Serbia, Croația, Ungaria, Slovacia, Moravia și sud-vestul Ucrainei, delimitând concret ceramica românească din Crișana. Descoperirile arheologice au evidențiat și un nivel al așezărilor vechi românești ce se încadrează în orizontul de descoperiri, numit de Sever Dumitrașcu, de tipul *Călățea-Biharea-Crăciunești* din zona de câmpie și Munții Apuseni, orizont ce face parte din unitatea civilizației și culturii vechi românești de factură *Bucov-Dridu-Bratei-Comana-Dudești-Vaslui*²³.

Profesorul Sever Dumitrașcu a evocat, cu diferite ocazii, cu dragoste, pasiune și însuflețire magistriei pe care i-a avut în tinerețe. Însă nu doar Constantin Daicoviciu, profesorii și arheologii clujeni, pe care i-a cunoscut în mod direct sau indirect, au fost evocați, ci și alți mari istorici și arheologi ai neamului românesc. Dintre toți aceștia îi amintim pe: Nicolae Iorga, Alexandru Odobescu, Grigore Tocilescu, Vasile Pârvan, Ion Lupaș, Gheorghe Brătianu, Silviu Dragomir, Vasile Bogrea, Dumitru Tudor, Ștefan Pascu,

din Oradea, seria Istorie-Arheologie, VIII-IX, 1998-1999, Oradea, p.18

²⁰ Idem, *Herulii. Monografie istorică și arheologică*, Oradea, 2000

²¹ Idem, *Biharea. Săpăturile arheologice din anii 1973-1980*, Oradea, 1994

²² În acest sens amintim câteva lucrări: Sever Dumitrașcu, *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Biharea*, în *MCA*, Oradea, 1979, p.297-309; Idem, *Săpăturile arheologice de la Biharea*, în *MCA*, Tulcea, 1980, p.137-147; Idem, *Descoperiri arheologice din anul 1979 de la Biharea, datând din secolele VI-X*, în *Sargeția*, XV, Deva, 1981, p.71-81; Idem, *Raport asupra săpăturilor arheologice de la Biharea*, în *MCA*, Brașov, 1981, p.367-375; Idem, *Săpăturile arheologice de la Biharea*, în *MCA*, Vaslui, 1982, p.194-203; Idem, *Biharea în cadrul unitar al civilizației feudale timpurii românești*, în *MN*, VI, 1982, p.82-91; Idem, *Un cuptor dacic de meșteșugar descoperit la Biharea în anul 1984*, în *Satu Mare St. Com*, 1988, p.41-47; Idem, *Stațiunea Biharea*, în *MCA*, București, 1992, p.195-205; S Dumitrașcu, F. Sfrengeu, M. Goman, *Săpăturile arheologice din vara anului 1998 la Biharea-„Cetatea de pământ”*, în *Crișana Antiqua et Mediaevalia*, I, Oradea, 2000, p.63-73.

²³ Pentru epoca veche românească (secolele VIII-XI) amintim câteva din studiile și articolele profesorului: Sever Dumitrașcu, *Romanizare, romanizare, romanizare*, *Crisia*, IV, 1974, p.19-27; Idem, *Săpăturile arheologice din anul 1970 la Medieșul Aurit*, în *Crisia*, IV, 1974, p.101-106; Idem, *Note privind istoria Oradiei în epocile: dacică, romană și veche românească*, în *Lucrări științifice*, Institutul Pedagogic, Oradea, 1974, p.15-32; Idem, *Ceramica românească descoperită în Crișana*, în *Crisia*, VIII, 1978, p.51-111 și în Biblioteca „Crisia”, II, Oradea, 1978, 62 p.; Idem, *Podoabe și piese de îmbrăcăminte din mileniul I*, în *Crisia*, XIII, 1983, p.33-142 și în Biblioteca „Crisia”, XII, Oradea, 116 p.; Idem, *Note privind istoriografia mileniului I*, în *Crisia*, XIV, 1984, p.284-295; Idem, *Descoperirile arheologice din valea Crișului Negru și semnificația lor istorică*, în *Crisia*, XV, Oradea, 1985, p.53-61; Idem, *Repertoriul descoperirilor arheologice de pe Crișul Repede*, în *Crisia*, XVI, 1986, p.687-715; Idem, *Stadiul cercetărilor arheologice privind mileniul I e.n. în vestul și nord-vestul Munților Apuseni*, în *Crisia*, XVI, 1986, p.9-21; Idem, *Trei decenii de cercetări arheologice privind mileniul I A. D.*, în *Analele Universității din Oradea*, Seria Istorie-Arheologie, III, 1993, p.5-12.

Radu Vulpe, Ion Nestor, Hadrian Daicoviciu, Dumitru Protase, Nicolae Gostar, Nicolae Vlăsa, Mircea Rusu, Kurt Horedt, Eugen Chirilă și mulți alții. Este un omagiu adus școlii arheologice și istorice românești, concretizat de-a lungul timpului și prin publicarea unor cărți, studii, articole și necrologuri²⁴. Mai mult chiar, în ultima vreme profesorul Sever Dumitrașcu a condus o serie de teze de doctorat, unele susținute cu succes altele în curs de finalizare, care au ca subiect viața și activitatea unor arheologi români precum: Constantin Daicoviciu, Hadrian Daicoviciu, Ion Nestor, Ioan-Horațiu Crișan, Mircea Rusu, Radu Vulpe, Petre Diaconu.

Prezentarea acestor aspecte, la care se pot adăuga multe altele, din activitatea științifică a profesorului și arheologului Sever Dumitrașcu, arată odată în plus, originalitatea operei, contribuția remarcabilă la punerea în valoare a unor descoperiri arheologice de excepție, promovarea patrimoniului arheologic și a istoriei naționale pe plan european și nu în ultimul rând caracterul deosebit al unui Om care și-a dedicat o mare parte din viața studiului și cercetării științifice oneste, făcute cu un remarcabil patriotism. La împlinirea frumoasei vârste de 75 de ani și a 50 de ani de activitate științifică îi dorim multă sănătate și putere de muncă pentru finalizarea proiectelor propuse. LA MULȚI ANI MAGISTRE!

²⁴ În acest sens amintim câteva lucrări: *Mihail P. Dan (1911-1970)*, în *Crisia*, VI, 1976, p. 309-311; *C.C. Giurescu – istoricul în Familia*, nr. 12, decembrie, 1977; *Nicolae Gostar*, în *Familia*, nr. 11, noiembrie, 1978; *Dumitru Tudor*, în *Crisia*, XI, 1981, p. 405-407; *Radu Vulpe*, în *Crisia*, XII, 1982, p. 503-508; *Din activitatea lui Constantin Daicoviciu pe șantierele arheologice hunedorene*, în *Sargeția*, XVI-XVII, Deva, 1982-1983, p. 55-62; *Vasile Pârvan și Transilvania*, în *Muzeul Național*, VII, București, 1983, p.251-259; *Vasile Lucăcel (1926-1983)*, în *Crisia*, XIII, 1983, p. 649-651; *Hadrian Daicoviciu*, în *Familia*, nr. 10, octombrie, 1984; *Constantin Daicoviciu – arheologul, patriotul, umanistul*, în *Sargeția*, XVIII-XIX, Deva, 1984-1985, p. 117-123; *Arheologul Dumitru Berciu*, în *Crisia*, XVII, 1987, p. 751-768; *Dr. Nicolae Chidioșan (1936-1988)*, în *Crisia*, XX, 1990, p. 747-750; *Vasile Bogrea, Vasile Pârvan și Nicolae Iorga în opera discipolilor*, în *Analele Universității din Oradea, istorie-arheologie*, I, 1991, p. 13-31; *Un om și un suflet: Iulian Antonescu*, în *Carpica*, XXII, 1991, p.173-174; *Unirea în gândirea istoricilor: Ioan Lupaș, Ion I. Nistor, Silviu Dragomir și Gheorghe Brătianu*, în *Crisia*, XXII, 1992, p. 225-227; *Vasile Pârvan și Universitatea din Cluj-Napoca (aspecte arheologice)*, în *Carpica*, XXIII/1, volum omagial, Bacău, 1992, p. 41-78; *30 de ani cu Hadrian Daicoviciu*, în *Unu*, 33, noiembrie, 1992; *Istoria antică în opera lui Nicolae Iorga*, în *Crisia*, XXIII, 1993, p. 52-58; *Contribuții la biografia istoricului Ion Hurdubețiu*, în *Crisia*, XXIV, 1994, p. 363-400; *Remember: Eugen Chirilă*, în *Aletheia*, III, Oradea, 1994, p. 112-113; *Emil Moscalu*, în *Eurasia*, I, Oradea, 1994, p. 140-150; *Alexandru Odobescu arheolog*, în *Analele Universității din Oradea, istorie-arheologie*, IV-V, 1994-1995, p. 5-17; *Hadrian Daicoviciu – Bio-bibliografie*, în *Analele Universității din Oradea, istorie-arheologie*, IV-V, 1994-1995, p. 17-25; *Istoricul și arheologul Dumitru Protase*, în *Din istoria Europei romane*, omagiu profesorului Dumitru Protase, volum îngrijit de S. Dumitrașcu, V. Moga, A. Chiriac, S. Șipoș, Oradea, 1995, p. 17-29; *Ion Nestor – Creator de școală arheologică*, în *Memoria Antiquitatis*, XX, Piatra Neamț, 1995, p. 327-336; *Grigore Tocilescu și Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie (1882-1909)*, în *Studii și Comunicări. Satu Mare*, XIII, 1996, p. 305-323; *Nicolae Lascu – Bio-bibliografie*, în *Analele Universității din Oradea, istorie-arheologie*, VI-VII, 1996-1997, p. 64-75; *Ștefan Pascu (1914-1998)*, în *Munții Apuseni*, V-VI, Oradea, 1999, p. 117-127; *Mihai Brudiu a împlinit 70 de ani*, în *Crisia*, XXXI, 2001, p. 373-377; *Respectuos omagiu – Dan Gh. Teodor*, în *Munții Apuseni*, VII-VIII, Oradea, 2002, p. 14-16; *Kurt Horedt – In memoriam*, în *Analele Universității din Oradea, istorie-arheologie*, XVIII, 2008. La acestea se adaugă și volumul de interviuri cu peste 100 de arheologi români, *Arheologia română la sfârșit și început de mileniu*, Oradea, 1994, 486 p.